

здатності аналізувати, розуміти сутність застосовуваних формул, вмінню бачити в короткому записі умови щось більше, раціоналізувати способи рішень задач, рівнянь, систем рівнянь.

Таким чином, проаналізувавши поняття «математична компетентність» у різноманітних наукових підходах, ми дійшли висновку, що математична компетентність – це математичні та загальнонавчальні знання, вміння, навички, а також досвід вживання цих знань як засобів здійснення діяльності; особистісне ставлення до знань і предмету діяльності; особистісні якості, необхідні для успішного здійснення життєдіяльності.

Математична компетентність учня сприяє адекватному застосуванню математики для вирішення виникаючих в повсякденному житті проблем. А реалізація компетентнісного підходу спрямована на формування в учнів здатності до поєднання взаємовідповідних пізнавальних ставлень та практичних навичок, цінностей, знань і вмінь, всього того, що можна мобілізувати до активної дії.

Список використаних джерел та літератури

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. Компетентнісний підхід в освіті: світовий досвід та українські перспективи / *Бібліотека освітньої політики*. К. : «К.І.С.», 2004. С. 47-52
2. Зіненко І. М. Визначення структури математичної компетентності учнів старшого шкільного віку. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2009. № 2. С. 165–174.
3. Романишина Л. М. Формування ключових компетентностей майбутніх фахівців у процесі навчання в медичному коледжі. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка*. Серія: Педагогіка. 2011. № 2. С. 71–78.
4. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1-2 класи. К. :ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018.240 с.
5. Трубочова О. Е. Зміст сучасної шкільної освіти: дидактичний аспект. К.. 1989.- 306с.
6. Чернецька Т. І. Сучасний урок: теорія і практика моделювання: [навч. посібник]. К. : ТОВ «Прайдрук», 2011. 352 с.

Л. В. Рябоконт,

студентка ННІ педагогіки;

науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри початкової освіти та культури фахової мови **Гордієнко О. А.**

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Педагогічні умови, форми та методи формування національних цінностей та ідеалів в учнів початкових класів на уроках української мови

Перед початковою школою у складних умовах сьогодення стоять надважливі завдання, спрямовані на виховання в молодого покоління поваги до національних цінностей та традицій свого народу, формування ідеалів та

почуття свідомого патріотизму. Навчання та виховання національно свідомих молодих громадян України повинно бути спрямоване на формування національних та загальнодержавних цінностей та ідеалів.

Проблему формування національних цінностей у дітей і молоді порушували ще С. Русова, І. Огієнко, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський. Важливий внесок у розробку означеної проблеми зробили М. Баранець, М. Башмет, А. Бондар, В. Бондар, Г. Ващенко, А. Дем'янчук, О. Духнович, О. Захаренко, І. Зязюн, О. Мороз, В. Новосельський, О. Рудницька, Я. Ряпо, М. Терентій. І. Ткаченко, В. Фарфоровський, Т. Шашло, М. Шкіль, М. Ярмаченко. Питання національних цінностей у контексті загального процесу виховання молодого покоління розглядали українські вчені Т. Бондаренко, В. Борисов, О. Вишневський, Т. Гавлітіна, О. Коркишко, М. Стельмахович, Б. Ступарик; О. Стюпіна, К. Чорна тощо.

Формування національних цінностей та ідеалів у дітей початкових класів – процес дуже важливий. У складних умовах сучасності національно-культурне відродження України вимагає зростання ролі виховної роботи в навчально-виховному процесі навчального закладу. Надзвичайно важливого значення набуває відродження народних традицій, ознайомлення учнів із надбаннями народної культури, оволодіння технікою народних ремесел [2, с. 17].

Значну роль у процесі формування національних цінностей та ідеалів в учнів початкових класів відіграють правильно дібрані методи. До найважливіших методів формування національних цінностей та ідеалів особистості належать розповіді, пояснення, роз'яснення, лекції, бесіди, навіювання, інструктажі, диспути, доповіді тощо. Найбільш ефективним методом є приклад. Зазначимо, що методи формування національних цінностей та ідеалів варто застосовувати у комплексі з іншими методами.

Формування національних цінностей та ідеалів в учнів початкових класів здійснюється у процесі навчально-пізнавальної діяльності як провідної. Обидва процеси відбуваються синхронно. Паралельно відбувається гуманізація взаємин учнів між собою та вчителем [7, с. 88].

Навчальний процес є домінуючим у загальній системі роботи загальноосвітньої української школи щодо формування особистості учня. Цей період включає два паралельно існуючих процеси: 1) загальноосвітня підготовка, 2) один із етапів формування соціальної зрілості. Знання молодші школярі отримують як образні уявлення, первинні поняття та ідеї. Навчальні дисципліни пояснюють оточуючий світ у специфічній для школяра формі. На уроках із різних предметів діти бачать світ із різних боків, зміст кожного уроку – ніби нова сходи́нка в процесі пізнання навколишнього світу, ніби нова сторінка з життєвої книги.

Головною темою у процесі пізнання світу молодшими школярами та вивченні всіх шкільних дисциплін є тема Батьківщини. Любов до рідної країни і бажання бути їй корисним – головні критерії нагромадження дітьми моральних, етичних, естетичних і соціальних цінностей. У процесі навчання поступово збагачуються знання про Батьківщину. Поглиблюються також патріотичні

почуття школярів, формується правильне ставлення до природи, до різних явищ суспільства, до праці, до людей. Патріотичні почуття, розуміння та свідоме сприйняття національних цінностей належать до складних проявів ідеології, а тому мало розвинуті у школярів початкової школи. Хоч діти багато чують про Батьківщину, її історію та культуру, самі вживають це слово, читають вірші і вчать пісні, їх уявлення про рідну країну ще не достатньо чіткі. Поки у дітей відсутня система знань і вони ще неглибоко обізнані у доброму і корисному, поганому і шкідливому, вони не зможуть усвідомити себе частиною рідного народу [6, с. 4–5].

Наводячи конкретні приклади, використовуючи підтверджений матеріал з героїчного минулого і надзвичайно важкого сьогодення українського народу, вчитель повинен демонструвати учням, що герої – це не вигадані, а звичайні реальні люди, які створюють матеріальні і духовні цінності. Педагогу варто розкрити дітям зміст національних цінностей та патріотизму, які проявляються у свідомому виконанні своїх обов'язків перед народом і державою, любові до власної родини, повазі до минулого та сучасного. Патріотична діяльність спрямована на створення певних цінностей, які надзвичайно необхідні нашому суспільству у процесі культурного та національного розвитку. Одним із завдань вчителя є формування в дітей здатності цінувати те, що отримали у спадщину, створювати цінності для інших, жити інтересами власного суспільства і колективу, бути готовим до вчинків і дій. Це і є однією з основних умов формування національно спрямованої особистості школяра, про яку свого часу говорив В. Сухомлинський: "Суть цієї складної і цікавої роботи в тому, що вихованці постійно створюють речі, багатства, цінності, обставини, залежності, мета яких — радість для людей, щастя для людей і лише тому радість для мене, благо для мене, краса для мене, щастя для мене" [10, с. 5].

Визначимо основні завдання вчителя у процесі формування національних цінностей та ідеалів:

- формувати національні цінності та перетворювати їх з об'єкту захоплення в конкретний приклад, який штовхає до наслідування;
- надавати педагогічну допомогу учням у формуванні національних цінностей та ідеалів із метою розвитку в дітей здатності виділяти їх характерні якості;
- створювати емоційну захопленість національними цінностями та ідеалами, перетворювати їх в приклад для наслідування, зокрема, систематично створюючи на уроці такі ситуації [1, с. 9].

Найсприятливішими для формування національних цінностей та ідеалів в учнів початкової школи є гуманітарних, природничих дисциплін. Розглянемо для прикладу уроки гуманітарного циклу.

Наприклад, під час вивчення розділу "Мова і мовлення" варто акцентувати увагу учнів на багатстві і милозвучності української мови, її красі, пробуджувати любов до рідного слова. В початкових класах варто пояснювати, яке значення має українська мова для становлення незалежної української державності [8, с. 103].

У процесі формування культури спілкування необхідно збагачувати мовлення учнів початкової школи українськими формами звертання, нормами, правилами та формулами мовленнєвого етикету. В процесі вивчення правил вживання великої літери у власних назвах вчитель повинен зосередити увагу школярів на актуальності цього правила в написанні назви нашої Батьківщини, її столиці, рідного міста, інших географічних назв України. Варто зазначити, що для ефективного формування національних цінностей корисним буде опрацювання текстів щодо походження цих назв, а також текстів про красу і неповторність України, про історичне минуле та героїчне сьогодення нашої держави, про її видатних людей.

Значне місце на уроках української мови повинно належати використанню малих фольклорних форм – загадок, лічилок, мирилок, приказок і прислів'їв, народних прикмет, уривків із казок, дитячих пісень, колискових, щедрівок, колядок, веснянок, закличок тощо. Адже багатство і різноманітність усної народної творчості є свідченням мудрості і талановитості українського народу, а знання і трепетне ставлення формуватиме розуміння національних цінностей та ідеалів [5, с. 7].

Варто зазначити, що сучасні учні початкової школи мають можливість навчатися за новими програмами і підручниками, які у своїй більшості відповідають вимогам сьогодення, а також допомагають педагогам у навчально-виховному процесі, зокрема, у формуванні національних цінностей та почутті патріотизму.

Українська мова – це душа нашого рідного народу. Тому в процесі національно-духовного відродження їй належить особливе, визначальне місце. Як уже зазначалося, що на уроках української мови, формуючи національні цінності та ідеали, неодмінно потрібно широко використовувати фольклор, як духовну спадщину нашого народу. Так, наприклад, під час вивчення теми "Узагальнення знань про розповідні, питальні, спонукальні речення" (навчальна програма 2-го класу), варто використовувати українські народні пісні, загадки, прислів'я та приказки. Необхідно, щоб усі завдання основної теми уроку були цікавими та зрозумілими для дітей, заохочували їх до роботи. Українські прислів'я влучні, лаконічні, багаті за змістом, з високою концентрацією думки. Саме тому вчителям необхідно використовувати прислів'я та приказки не тільки з виховною, а й з певною навчальною метою. При цьому має розвиватися пізнавальний інтерес школярів. Прислів'я і приказки допоможуть розуміти і формувати не лише національні цінності та ідеали, але й сприятимуть оволодінню мовленнєвим етикетом, підвищать інтелектуальний рівень і національну свідомість учнів, розвиватимуть почуття національного патріотизму [3, с. 4].

Сьогодні, в умовах воєнного стану, одним із пріоритетних завдань школи повинно стати виховання такої особистості, яка б почувала себе частиною нації, виявляла свою причетність до її історії, традицій і культури, її духовного життя. [4, с. 7]. Виховання свідомого громадянина, справжнього патріота починається

зі засвоєння дітьми народного досвіду, духовних надбань своєї нації. Саме так формуються національні цінності та ідеали.

Список використаної літератури

1. Аспекти громадянського виховання учнів молодшого шкільного віку <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/1784/>
2. Гнатюк В. Зміст і форми національного виховання учнів. *Рідна школа*. 1999. № 9. С.17–20.
3. Горбенко С. Моральний аспект патріотичного виховання. *Початкова школа*. 1984. № 5. С. 32-33.
4. Гордійчук О. Ідеї народної педагогіки в національній системі виховання українців. *Матеріали Третьої Міжнародної науково-практичної конференції*. Чернівці, 1999. С. 3–8.
5. Гуцан Л. Ціннісні орієнтації молодших школярів – шляхи та засоби їх формування. *Сучасні проблеми виховання і соціально-педагогічної реабілітації дітей: Збірник наукових праць Інституту проблем виховання АПН України*. Київ: Інститут проблем виховання, 2003. С. 71–78.
6. Ігнатенко П. Конституція України – громадянське виховання учнів. *Початкова школа*. 1997. №1. С.2–7.
7. Оксенюк О. До проблеми національних цінностей. *Нова педагогічна думка*. 2009. № 2. С. 88–90.
8. Паршук С. До питання національного виховання в початковій школі. *Вересень*. № 3-4 (29-30). Миколаїв. 2004. С. 103–107.
9. Про схвалення Концепції розвитку громадянської освіти в Україні /2018 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text>
10. Сухомлинська О. Проблеми виховання дітей. *Початкова школа*. 1996. № 6. С.4–7.

Л.М. Садурська

студентка ННІ педагогіки;

науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри початкової освіти та культури фахової мови **Рудницька Н.Ю.**

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Розвиток творчих здібностей на уроках “Я досліджую світ” засобами ігрових технологій

Суспільство сьогодні потребує ініціативних, творчих людей, здатних оригінально мислити і знаходити виходи з нестандартних ситуацій. Державним стандартом початкової освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87, визначено, що метою початкової освіти, серед іншого, є розвиток творчості дитини [1, с. 1]. Творчі здібності необхідно